

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kovanen, Marjo

Title: Kauhuelokuva koulussa

Year: 2011

Version: Published version

Copyright: © Tekijä & Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 2011.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kovanen, M. (2011). Kauhuelokuva koulussa. In S. Kotilainen, U. Kovala, & E. Vainikkala (Eds.), *Media, kasvatus ja kulttuurin kierto* (pp. 109-129). Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, 106. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4655-5>

KAUHUELOKUVA KOULUSSA

Marjo Kovanen

Kauhukulttuuri on monelle koululaiselle tuttua kauhuelokuvien katsomisen lisäksi muiden populaarikulttuurin tuotteiden kuten musiikin, kirjallisuuden ja Internetin välityksellä. Koulun näkökulmasta kauhua ei ole virallisesti olemassa, koska yleensä ikäraajat ja moraaliset ja kulttuuriset arvotukset estävät sen käsittelyn luokkahuoneessa tai opetustilanteessa. Opettaja saattaa esimerkiksi suhtautua nuoren harrastamaan kauhukulttuuriin vaarallisena roskana. Kauhukuvasto on joka tapauksessa koulussakin läsnä esimerkiksi oppilaiden puheissa, koulureppujen karmeissa kuvissa, ainekirjoituksessa tai vaikkapa itse tehdyissä elokuvissa ja kuvataiteen töissä, joiden vaikutteet näyttävät joskus olevan peräisin kauhuviihteestä. Useat opettajat ovat varmasti törmänneet vaikkapa äidinkielen tunteilla oppilaiden teksteihin, jotka voivat olla hyvin verisiä ja groteskeja, ja piirustuksissakin voi veri lentää ja päät irtoilla. Kauhukulttuurin kohtaaminen kouluympäristössä voi olla hämmentävää eikä aina tiedetä miten siihen pitäisi suhtautua.

Käsittelen tässä artikkelissa kauhuelokuvaa elokuvakasvatuksen näkökulmasta. Tarkoitukseni on kartoittaa keinoja kauhuelokuvan käsittelyyn koulun kontekstissa. Tämä on suhteellisen uusi näkökulma kauhuelokuvaan, ja kehittelen sitä myös tekeillä olevassa väitöstutkimuksessani. Työskentelen tätä kirjoittaessani elokuvakasvatusmateriaalin tuottajana Koulukinoyhdistyksessä. Koulukino on valtakunnallinen järjestö, joka edistää ja tukee koulujen elokuvakasvatusta erityisesti tuottamalla oppimateriaaleja elokuva-teatterilevityksessä olevista elokuvista.

Työssäni olen tutustunut koulujen ja opettajien elokuvakasvatustarpeisiin, joihin kuuluu vaikeiden teemojen ja asioiden käsittely elokuvan kautta. Kauhuelokuva on monelta osin ongelmallinen käsiteltävä, vaikka se selkeärajausena ja ihmismielen ongelmallisuus-

den teemoja tutkivana genrenä olisikin pedagogisesta näkökulmasta hedelmällinen lajityyppi.

Kauhuelokuva ja kauhukulttuuri ovat olleet usein keskiössä ikärajoista ja lasten suojelusta puhuttuaessa. Lasten suojelu onkin tässä yhteydessä tärkeä näkökulma, mutta vähintään yhtä oleellista on ymmärtää kauhukulttuurin luonne osana nuorisokulttuuria sekä kauhuelokuvan elokuvakasvatuksellisia mahdollisuuksia.

Ikärajoista huolimatta kauhuelokuvien katsominen kouluikäisten keskuudessa on tavallista. Esimerkiksi Valtion elokuvatarkastamo on selvittänyt, että moni oppilas on nähnyt ikäisiltään kiellettyjä elokuvia. Alle 13-vuotiaiden lasten kyselyvastauksissa nousi esille monia kauhuelokuvia kuten *Halloween*, *Manaaja*, *The Ring*, *Scream*, *It* ja *Child's Play*. Samassa selvityksessä tuli ilmi, että kauhuelokuvat sekä kiinnostavat että ovat monen alakoululaisen ulottuvilla (Martsola & Mäkelä-Grönholm 2006, 19.) Myös Minna Nuutilan (2000, 15) pro graduun varten tekemässään tutkimuksessa ilmeni, että hänen tutkimistaan varhaisnuorista (10 – 12 -vuotiaat) 71 prosenttia tytöistä ja 87 prosenttia pojista katsoi ainakin joskus kauhuelokuvia.

Monen opettajan mielestä voi olla arveluttavaa, että oppilaat tuntuvat voivan katsoa mitä tahansa ja he hämmentyvät joidenkin oppilaiden tavasta mahtaila näkemillään elokuvilla, joita eivät ikärajan vuoksi voisi katsoa. Tämä käy ilmi Mäkelän ja Martsolan (2004) raportoimasta Valtion elokuvatarkastamon toteuttamasta *Kriittisen katselun työpaja*-kokeilusta Munkkiniemen ala-asteella. Esimerkiksi kokeiluun osallistunut viidennen luokan opettaja kertoo, että psykologisesti vaikuttavat kauhuelokuvat häiritsevät koulutyötä eniten. Toinen opettaja taas oli kokenut tehokkaaksi keinoksi kertoa oppilaille itse nuorena katsomastaan kauhuelokuvasta, joka aiheutti hänelle trauman (mt, 23 – 24). Opettaja voikin hyödyntää kauhukulttuurin käsittelyssä omia kokemuksiaan ja tärkeää olisi itse ottaa selvää ja tutustua kauhukulttuuriin. Myös pelonhallintamenetelmien neuvomiseen voi käyttää omia kokemuksia. Koulutyötäkin haittaavaa aggressiona ja ahdistuksena ilmenevää pelkoa voi lieventää työstämällä sitä ja puhumalla siitä las-

ten kanssa (Paloheimo 2003, 40). Ikärajavallistus on myös tarpeen, vaikka kauhuelokuvia katsellessaan lapset ovat yleensä itse tietoisia omaa ikää korkeammasta ikärajusta (Martsola & Mäkelä-Grönholm 2006, 19).

Mitä kauhuelokuva on?

Kauhuelokuva voidaan määritellä sen aiheuttamien vaikutusten tai sen sisällön kautta. Nämä voivat siis olla elokuvia, jotka herättävät katsojassa pelon ja kauhun tunteita. Kauhuelokuvien sisältö käsittelee usein kuolemaa, yliluonnollista tai mielisairautta. Henkilöhahmot myös muodostavat hirviöineen, noitineen ja hulluine tiedemiehineen oman kauhuhahmogalleriansa. Usein liioiteltu väkivaltakin kuuluu kauhuelokuvaan, mutta ei aina. Lajityyppiin liitetään usein mielikuva suoraviivaisesta veriroiskeesta ja aivottomasta silpomisesta, mutta usein kauhuelokuva on täynnä monimielisiä merkityksiä ja on avoin monille tulkinnoille. Alitajunnasta ammentavana genrenä kauhuelokuva käsittelee usein latautuneella kuvakerronnalla elämän ja kuoleman suuria kysymyksiä. Salattu toinen todellisuus sekoittuu arkitodellisuuteen aiheuttaen epävarmuutta ja pelkoa. Kauhu ei kuitenkaan ole pelkästään psyykkistä vaan se voi saada fyysisen ilmentymän inhon väristyksinä tms. Katsoja altistuu vapaaehtoisesti kauhuelokuvaa katsoessaan kauhunäyille ja säilyttelylle, näkee ”vapaaehtoisesti painajaisia.” (Ks. esim. Alanen 1985, 11–18. ja Penner, Jonathan & Schneider Steven Jay, 2008.)

Kognitiivisen psykologian tulkinnan mukaan kauhuelokuvan vaikutus perustuu psykologisiin ja fysiologisiin jännitystiloihin ja niiden purkamiseen, siis pelko- ja kauhutilojen syntymiseen ja niiden voittamiseen (Bacon 2004, 75–76). Kauhuelokuvaa määrittävät siten pelon, uhan ja inhon tunteet. Tämä genre ei suinkaan ole lajityyppinä yhtenäinen vaan siitä on löydettävissä lukuisia alagenrejä ja kategorioita. Jason Colavito jakaa kauhun seuraaviin lajeihin: yliluonnollinen kauhu (supernatural horror), oudot tarinat (weird tale), julmat tarinat (contes cruelles), psykologinen kauhu, tumma

fantasia (dark fantasy), science fiction ja muut genret. Nämä genret ovat suurelta osin yhteneväisiä muun kauhufiktioin kanssa. Colavito mukaan kauhufiktioin historiallinen kehitys voidaan kuvata seuraavasti: goottilainen kauhu (Gothic Horror, n. 1750–n.1845), biologinen kauhu (Biological Horror, 1815–1900), spiritualistinen kauhu (Spiritualist Horror, n. 1865 – n. 1920), kosminen kauhu (n. 1895–n. 1945), psyko-atominen kauhu (Psycho-Atomic Horror, n. 1940 -1975), ruumiskauhu (Body Horror n. 1965–n.2000) ja avuttomuuden kauhu (Horror of Helplessness (n. 1990–2000-luku). (Colavito 2008, 13–18.)

Kauhuelokuvat käsittelevät usein alitajuisia pelkoja, jolloin ne voivat olla keino kohdata mielen syövereistä nousevia painajaisia. Parhaimmillaan tällainen elokuva auttaa jäsentämään vaikeasti hahmotettavia ajatuksia ja tunteita, täsmentämään pelkoja sekä käsittelemään kollektiivisesti kulttuurisesti vaikeita asioita, ottamaan haltuun tabuja. Kauhu antaa mahdollisuuden hallitun pelon kokeamiseen. Kauhuelokuva voi käsitellä kulttuurisia, arkkityypisiäkin, pelkoja sekä heijastaa sosiaalisen todellisuuden ongelmia (Alanen 1985, 19) ja se siis saattaa toimia myös keinona oppia hallitsemaan pelkoja (kts. Bacon 2010, 35).

Kauhuelokuvat vetoavat erityisesti pelkoon todellisuuden epävakaudesta ja siitä, että kauheimmatkin kuvitelmat voivat olla totta. Kauhuelokuvakerronta saa pelon tunteen aikaan hämärtämällä rajaa toden ja kuvitellun, subjektiivisen ja objektiivisen kerronnan välillä. (Bacon 2004, 203.) Lajityypin vuosikymmenestä toiseen jatkuvalla menestykselle onkin etsitty psykologisten syiden lisäksi myös kulttuurisia selityksiä. Esimerkiksi 1970-luvun ”perhekauhu”-alagenren (mm. *Manajaja* ja *Poltergeist*) on sanottu heijastaneen sosiaalista pelkoa amerikkalaisten perhearvojen katoamisesta. Yleisemmin kauhuelokuvan on katsottu heijastavan perinteisten arvojen ja normaaliuden kategorioiden kyseenalaistumista. Pitkään suosiossa ollut teinikauhu-genre taas on omiaan tuomaan valkokankaalle nuorten ristiriitaiset, pelon ja uteliaisuuden sävyttämät tunteet seksiä ja väkivaltaa kohtaan. (Bordwell & Thompson 2008, 332.) Kauhuelokuvan esiinmarssi tuntuu myös usein kytkeytyvän yhteiskunnal-

liseen rauhattomuuteen. Esimerkiksi saksalaisen ekspressionismin kauhuklassikot syntyivät Weimarin Saksan aikana ja 1930-luvun lama-aikana hirviöt valtasivat valkokankaat. (Koskinen 1989, 54.) Myös historiallisten mullistusten on usein nähty vaikuttavan kansakunnan mentaliteettiin ja heijastuvan nykyiseen populaarikulttuuriin. Esimerkiksi espanjalaisen kauhuelokuvan 2000-luvun menestystarina on löydetty syitä Espanjan verisen sisällissodan jättämästä kollektiivisesta traumasta (*Viande d'origin Français*). Yksi tuoreimpia esimerkkejä yhteiskunnallisten kipupisteiden heijastumisesta nykykauhuun on ranskalainen *Le Horde* (2009), jossa Pariisin lähiöiden kurjuuden ja eriarvoisuuden alla kytevä kapina roihahtaa liekkeihin zombie-epidemian muodossa.

David Bordwellin ja Kristin Thompsonin (2008) mukaan kauhu on genreistä kaikkein tunnistettavin sen yleisöön kohdistaman tarkoituksellisen vaikutuksen takia – kauhuelokuvan on tarkoitus kauhistuttaa. Tämä lähtökohta muovaa myös genren muita konventioita. Tyypillisesti kauhistuttaja on hirviö, joka uhmaa luonnonlakeja ja elämän ja kuoleman välistä rajaa. Usein vaikutus perustuu henkilöhahmokonventioon: luonnottomaan, uhkaavaan hirviöön. Muut kauhukonventiot rakentuvat tämän keskuksen ympärille. Esimerkiksi tyypillinen kauhuteema, ihmisjärjen rajallisuuden osoittaminen, perustuu hirviön edustamaan luonnonlakien rikkomiseen. Myös elokuvien ikonografia goottilaisine linnoineen ja hautausmaineen luo kehykset ja näyttämön hirviön esiintymiselle. Kauhukonventioiden vakiintumisesta osaksi tunnettua populaarikulttuurikuvastoa kertovat myös lukuisat kauhuelokuvaparodiat (mm. *Scary Movie* ja *Shaun of the Dead*). (Mt, 330–332.)

Henry Bacon on kirjassaan *Väkivallan lumo* (2010) eritellyt elokuvaväkivallan suosion, kiinnostavuuden ja olemassaolon syitä ja löytää selityksiä biokulttuurisista tekijöistä. Tämä pätee suurelta osin myös kauhuviihteeseen, johon liittyy osittain sama problematiikka kuin väkivaltaviihteeseen. Bacon kyseenalaistaa monien mediatutkimusten tulokset, joissa yksipuolisesti syytetään väkivaltaviihdettä aggressiivisen käyttäytymisen ja ahdistuksen aiheuttajana. Hän toteaaakin, että pelkkä medioiden syyllistäminen ei auta

ymmärtämään kuvitteellisen väkivallan psykologisia funktioita. Sille, miksi väkivalta on ollut oleellinen osa kulttuuria ja viihdettä läpi koko kulttuurihistorian, on löydettävissä biologisia ja kulttuurisia selityksiä. (Bacon 2010, 14.) Myös kauhu on taiteen ja viihteen sitkeä genre, jonka viehätysten syyt ovat halpaa eksploitaatiota syvemmillä.

Kauhuelokuvalla saattaa monen opettajan silmissä olla huono maine, joten olisikin tärkeä muistaa, että kauhuelokuva on yksi elokuvan peruslajityyppejä ja että monet kauhuelokuvat ovat oleellinen osa elokuvahistoriaa ja elokuvakulttuurin kehitystä (Paloheimo 2003, 86). Kauhuelokuvia on laaja kirjo ja koko genren leimaaminen roskaksi estää näkemästä usean elokuvahistorian merkkiteoksen taiteellisen arvon.

Lasten oma kauhukulttuuri

Eli kun mä oon tämmönen, joka ei saa kattoo kauhuelokuvii, voisko joku kirjottaa tänne esim. Texasin moottorisaha murhaajan ja kaunat ja Ringit ja tämmöset kauhu elokuvat? ei oo pakko kertoo pitkästi, ees jonku verran tekstiä :P muitaki kauhu-juttuja saa keksiä, jos olis mahollista? Esm. jos on kokemusta jostain ”Yliluonnollisesta” että olis pelannu spiritismiä. Mun yhen kaverin serkku on pelannu. Se oli vastannu. Kuulemma. (Kirjoitus ShadowHorse Stable-nettifoorumilla ”Tänne paljon kauhutarinoita” –viestiketjussa 26.12.2007: <http://www.createphpbb.com/phpbb/viewtopic.php?mforum=sigitius&p=135828>)

Kauhukuvat, rohkeuden koettelu ja pelkäämisen viehätys eivät ole mikään uusi ilmiö lasten- ja nuorisokulttuurissa. Kauhuelokuvien katselun ja kummitustarinoiden kertomisen ohella tyypillinen kauhukokemuksien etsimisen muoto on toimintaan sitoutunut kauhu, jota edustaa muun muassa spiritismin pelaaminen. Myös erilaisissa leikeissä ja peleissä kuten roolipeleissä voi olla kauhuelementtejä, jotka toteutetaan lavastuksen, naamioinnin tms. avulla. (kts. esim. Nuutila 2000, 21.) Lasten tekemät kauhuelokuvat voikin ymmärtää osaksi tätä perinnettä.

Lasten toisilleen kertomissa kauhutarinoissa tai itse tekemissä kauhuelokuvissa uhreja ovat usein lapset, ja ydinperheen hajoaminen on enimmäkseen tarinan keskiössä. Samastamalla itsensä uhreihin lapset voivat käsitellä tosielämän vaaroja ja uhkia. (Nuutila 2000,50–51).

Nuorten elokuvantekijäharrastajien ”splatter”-elokuvien veriset efektit eivät rajoitu ainoastaan audiovisuaaliseen formaattiin, vaan myös suullisen perinteen tarinat ovat täynnä verisiä efektejä. Kauhutarinat saattavat sisältää hyvinkin raakoja yksityiskohtia ja niissä tehdään hirmutöitä kirveellä, viikatteella tai jopa sukkapuikolla. Verisyys korostaa tapahtumien iljettävyyttä ja sitä käytetään paitsi kuolemaan viittaavana, myös uhan elementtinä. Usein ”leikki-kauhussa” veriroiskeiden ja raakojen yksityiskohtien vaikutus laimenee kun ne höystetään huumorilla ja liioittelulla. (Nuutila 2000, 52.) Samalla tavalla liioitellun verisessä ”splatterissä”, yhdessä kauhun alalajeista, valkokankaan verikekkereihin kuuluu oleellisesti liioittelu ja sillä aikaansaatu groteski huumori.

Koululaisten kauhutarinoiden pelon paikat muistuttavat usein heidän omaa arkitodellisuuttaan. Tapahtumapaikkana on usein koti, jolloin tuttu ympäristö vahvistaa samastumista ja vaikutelmaa siitä että vaaraan voi joutua missä tahansa. Myös kauhufiktiosta tutut miljööt, autiotalot, kartanot ja hautausmaat, ovat tyypillisiä kamottavien tapahtumien näyttämöitä. Näissä tarinoissa on myös kaijuja maalaisyhteiskunnassa kukoistaneista vainajatarinoista. (Nuutila 2000, 55.)

Yhteisöllisissä kerrontatilanteissa pelkääminen pyritään pitämään siedettävänä manipuloimalla ja ehkäisemällä kauhua ja pelkoa kerrontateknisillä metodeilla. Kerrontatilanne saattaa riistäytyä käsistä ja saada jopa kiusaamisen piirteitä jos näistä säännöistä ei välitetä ja kauhuefektejä käytetään säästelemättä. (Nuutila 2000, 65.) Tähän ilmiöön saattaa liittyä myös joidenkin opettajien huolestuneet kommentit kauhuelokuvakokemuksilla kehuskelevista oppilaista. Nämä oppilaiden yhteisöllisyyttä vahvistavat kerrontatilanteet tulisi pyrkiä erottamaan ryhmän hajaantumiseen johtavista kerrontatilanteista jotka saattavat liittyä jopa kiusaamiseen. Toisaalta

lapset usein tiedostavat oman herkkyytensä ja välttelevät tietoisesti sekä kauhuelokuvia että kauhutarinoita (kts. esim. Nuutila 2000, 99).

Tyttöjen ja poikien tavat suhtautua kauhulttuuriin poikkeavat osin toisistaan. Yleensä pojat ovat tyttöjä aktiivisempia kauhugenren seuraajia ja toistaalta myös harrastajakauhuelokuvat syntyvät usein poikaporukoissa. Toisaalta tytöt toimivat usein kummitusjuttujen ja kauhutarinoiden kertojina kertoessaan tarinoita toisilleen. Poikien kauhukokemuksissa tuntuu korostuvan enemmän toiminnallisuus. (Nuutila 2000,74.)

Vanhat uskomustarinat sisältävät monia kummitustarinoita ja näitä on siirtynyt myös lasten perinteeseen. Nykyperinteessä tilalle tulleet kaupunkitarinat ja ns. nettilore, joka sisältää myös kauhu-elementtejä. Erilaiset kummitusjutut ovat muutenkin oleellinen osa lasten omaa kauhuperinnettä. Kauhutarinoita on kerrottu vuosisatojen ajan ja tarinat saavat aina uusia muotoja uusien sukupolvien kertojien myötä.

Murrosiän kauhukokemuksista

Kauhukulttuuri kukoistaa usein nuorisokulttuurin suojissa ja siihen onkin liitetty erilaisia kehitykseen ja kasvamiseen kytkeytyviä teorioita. On puhuttu esimerkiksi kauhuelokuvasta modernina siirtymäriittinä, jolla on tehtävänsä osana teini-iän aikuistumista (Sjögren 1989, 14– 5) tai kauhukertomuksista moderneina satuina, joiden avulla kohdataan ja karkotetaan pelkoja (Koskinen 1989, 54).

Kauhuelokuvaan liittyy myös voimakas fanikulttuuri, joka koostuu yhteisen laajan harrastajakunnan. Opettajat saattavat usein koulussa törmätä kauhukulttuurin kiemuroihin asialleen omistautuneen kauhuharrastajaoppilaansa kautta. Harrastajat tuntevat usein genren historiaa ja osaavat suhtautua näkemäänsä eri tavoin kuin sattunnainen katsoja, ja harrastajayhteisö ja asiantuntemus myös osaltaan suojaavat kauhukuvaston aiheuttamilta järkytyksiltä (Paloheimo 2003, 85,87).

Nuorisokulttuuriin kuuluvaan kauhun kuluttamiseen liittyy keskeisesti myös yhteisöllisyys. Kauhuelokuva voi toimia siirtymäriitin kaltaisena rohkeuskokeena esimerkiksi kun maineeltaan hurjan kauhuelokuvan katsominen vaikuttaa nuoren maineeseen ja asemaan muiden nuorten keskuudessa. Ryhmässä katsominen saattaa aiheuttaa rankkaan väkivaltaan ja kauhuun kohdistuvia omituisen tuntuksia reaktioita kuten naurua. Näin viestitään toisille että nähtyä ei oteta vakavasti, toisaalta nauru voi kertoa myös emotionaalista kykenemättömyydestä käsitellä nähtyä. Yhdessä kauhun katsominen, erityisesti elokuvateatterissa, on vähemmän pelottavaa koska omat reaktionsa voi suhteuttaa toisten reaktioihin. Myös karnevalisoitu, fantastinen väkivalta ja kauhu toimivat suojana verrattuna ahdistavaan realistisena esitettyyn väkivaltaan. (Bacon 2010, 35–36,51,160.) Oikea seura ja oikeanlaiset puitteet siis luovat turvallisen ympäristön pelkojen kohtaamiselle ja mahdollisuuden niiden purkamiseen.

Yksi kauhuun liittyvän alakulttuurin keskeisistä piirteistä on voimakas vastakulttuurin luonne. Sekä elokuvaharrastajat että elokuvantekijät, lähinnä pienen budjetin underground-kauhun tekijät, puolustavat harrastustaan tylsäksi ja porvarilliseksi kokemaansa valtavirtaelokuvaa vastaan. Esimerkiksi Ranskassa 2000-luvulla nousseessa kauhuelokuvainnostuksessa on kyse juuri ranskalaisen elokuvaperinteen ja korkeakulttuurin konventioiden kyseenalaistaminen. (Ks. esim. *Viande d'origine Française*.) Kauhun harrastaminen voidaan siis nähdä osaltaan myös tyypillisenä nuorisokulttuuriin kuuluvana kapinana. Harrastukseen liittyvä yhteisöllisyys voi myös vastata sosiaalisiin tarpeisiin ja opettajien joskus kauhistelema ”rehvastelu” pelottavien mediasisältöjen katsomisella voi palvella samaa kollektiivista kokemusta kuin kummitustarinoiden kertominen.

Kauhuelokuvan kapinallinen elementti on oleellinen myös koulun näkökulmasta, sillä sen voi nähdä muodostavan rajun vastakohdan koulun rutiineille ja koulua määrittävälle maailmankuvalle. Kauhukulttuuri myös tarjoaa teini-ikäiselle tilaisuuden kohdata ja käsitellä asioita, joita viralliselle koululle ei ole olemassa: vä-

kivaltaan ja seksuaalisuuteen liittyvät ristiriitaisuudet, identiteetin hajoaminen ja kuolema. Tästä näkökulmasta kulttuurinen siirtymäriitin tehtävä on siirretty populaarikulttuurille. (Sjögren 1989, 16.) Toisaalta kauhukulttuuri toimii myös eskapistisena pakona (koulu)arjen ankeudesta. Monet kauhun harrastajat painottavatkin juuri genren elämyksellistä ja eskapistista puolta vastapainona kulttuurisesti hyväksytyyn realistisen draaman hajuttomaksi ja mauttomaksi koetulle sisällölle. (Kts. esim. Nuutila 2000,1 ja *Vian-de d'origin Français*.)

Kauhukuvaston kohtaaminen koulussa

Kauhun katsominen ja ymmärtäminen edellyttää tiettyjä psyykkisiä valmiuksia, joita ei vielä pienillä koululaisilla ole. Erityisesti alle kouluikäisille lapsille oikea tapa tutustua kauhuun ja pelkoon on luettu satu (Paloheimo 2003, 86). Kauhuelokuvien herättämiä pelkotiloja ja aiheuttamia painajaisia ei pidä vähätellä. Kauhun kuvastoon tutustuminen voi kuitenkin helpottaa sen ymmärtämistä ja vähentää pelkoja.

Täytyy aina muistaa, että audiovisuaalinen kauhu on vahvasti vaikuttavaa ja voi helposti järkyttää herkempiä. Pelkojen käsittely nuorempien kanssa onnistuukin paremmin esimerkiksi juuri satujen avulla. On hyvä pitää mielessä, että kauhuelokuvia on monenlaisia ja järkyttävyydsasteeltaan monentasoisia. (Kts. Paloheimo 2003, 87.) Saduissa pelko saa hahmon, joka onnellisen lopun myötä myös voidaan voittaa. Kauhufiktiosta taas saattaa puuttua onnellinen loppu, jolla on tärkeä osuus tietyn ikäisten lasten kauhun kohtaamisessa ja pelon käsittelyssä. Tässä luvussa esiteltävä elokuva ja Koulukinon oppimateriaali *Coraline ja toinen todellisuus (2009)* onkin, onnellisine loppuineen ja pelon voittamisen teemoineen, hyvä kauhutarina käsiteltäväksi alakouluikäistenkin kanssa.

Ruotsalainen sosiologi ja mediatutkija Cecilia von Feilitzen painottaa, että elokuvien tai muun median lapsissa herättämät pelot pitää ottaa vakavasti eikä niitä pidä vähätellä. Pelon ja sen aiheuttajan

käsittely on tärkeää. Hän myös huomauttaa, että moni lapsi tai nuori haluaa tuntea jännitystä fiktiota katsoessaan ja jotkut nuoret tietoisesti etsivät kauhun tunteita kauhuelokuvien katsomisesta. Pelko voidaankin nähdä positiivisena, biologisena lahjana, joka auttaa vaarojen kohtaamisessa ja itsesuojelussa. Negatiivisia vaikutuksia pelolla on kun sen aiheuttama ahdistus estää toiminnan. (von Feilitzen 2009, 14–15.) Myös Martsola ja Mäkelä-Rönholm muistuttavat, että kehityksellinen pelko on tärkeä osa lapsen kasvua ja sen tarkoitus on varjella ympäristön uhilta. He kuitenkin erottavat lapsen kehitystä palvelevan pelon lapsen itsensä ulkopuolelta tulevasta pelosta. Heidän mukaansa lapsen on helpompi säädellä itse luomiaan mielikuvia kuin lapsen tarpeita huomioimatonta mediaa. (Martsola, Mäkelä-Rönholm 2006, 33–34.)

Vaikka nuoret ja varhaisnuoret ovat tottuneita populaarikulttuurin kuluttajia, jotka osaavat vaikkapa arvioida elokuvahirviöiden uskottavuutta, jotkut kauhuelokuvien kohtaukset voivat tehdä lähtemättömän vaikutuksen ja siirtyä painajaisiin. Kauhufiktion ylitarjonta on joissain tapauksissa myös voinut johtaa turtumiseen. (Nuutila 2000, 102.)

Joissakin tapauksissa kauhukulttuuria on verrattu suulliseen perinteeseen, kuten satuihin, ja sen funktioihin. Tästä näkökulmasta kauhuelokuvat vastaavat samaan kauhistumisen ja pelon tuntemisen tarpeeseen kuin monen sukupolven tuntema suullinen kummitus- ja kauhutarinaperinne. Vaikka kauhukokemukset ovatkin mediavälitteisiä, myös nykypäivän kauhuharrastamiseen liittyy yhteisöllisyys, sosiaalisuus ja kollektiivisen kuvittelun tilanne. (Nuutila 2000, 1–2.) Näkemyksissä, joiden mukaan populaarikulttuuri on tietyssä mielessä ottanut folkloren paikan, on esitetty, että modernit kauhumyytit toimivat suullisen perinteen opetus- ja varoituserinteen kaltaisina sosiaalisen normiston välittäjinä. Tällöin nuori sukupolvi olisi nimenomaan kauhun ensisijainen kohdeyleisö. (Twitchell 1985, 7, 104.) Kauhukulttuuri ilmeneekin alakoululaisten keskuudessa usein juuri kummitustarinoina, joiden ainekset saattavat olla peräisin kauhuelokuvasta. Tarinaperinteeseen tarttumalla päästään helposti käsiksi myös kauhukuvastoon.

Lasten kanssa kauhukulttuuria voi käsitellä avaamalla kauhun kuvastoa analysoimalla, keskustelemalla tai itse elokuvia tekemällä; tutuksi tekeminen hälventää pelkoja. Kauhukulttuuriin käsittely on koulun kontekstissa haastavaa jo senkin vuoksi, että kauhuelokuvien katsomista rajoittavat ikäraajat. Tällöin kauhukulttuuria voi käsitellä avaamalla kauhun kuvastoa lapsille suunnattujen elokuvien kautta. Kauhun kiehtovuuden ja pelottavuuden kysymysten käsittely koulussa voi myös hälventää kauhistuttavan kuvaston herättämiä pelkoja. (Martsola & Mäkelä-Grönholm 2006, 79).

Kauhuelokuva kuuluu elokuvakasvatukseen ja siksikin sitä tulisi myös koulussa käsitellä. Mutta miten tämä on ikärajojen puitteissa ja ennen kaikkea turvallisesti mahdollista? Nostan tässä yhteydessä esiin yhden esimerkin, joka toimii hyvin kauhukuvastoon ja tematiikkaan tutustuttajana ja välineenä kohdata valkokangaselämyksen aiheuttamia pelkoja. Elokuvan lisäksi esittelen Koulukinon elokuvan käsittelyn tueksi tuottamaa oppimateriaalia, joka tarjoaa konkreettisia välineitä kauhukulttuurin ja -kuvaston käsittelyyn koulussa. Lasten kauhuanimaatio *Coraline ja toinen todellisuus* soveltuu hyvin sekä ylä- että alakouluikäisten elokuvakasvatukseen erityisesti neljännestä vuosiluokasta ylöspäin. Elokuvan ikäraja on K7. Taitavasti rakennettuna ja tarinaltaan monisyisenä elokuvana se tarjoaa elämyksiä ja kauhunväristyksiä myös aikuiskatsojalle.

Kauhuelokuva lapsille – Coraline ja toinen todellisuus (Coraline, 2009)

Coraline ja toinen todellisuus on Henry Selickin ohjaama 3D-tekniikkaa käyttäen kuvattu stop motion -teräväpiirtoanimaatio, jota voisi luonnehtia myös lasten kauhuelokuvaksi. Animaatio perustuu Neil Gaimanin lastenkirjaan *Coraline varjojen talossa* (Otava 2002 Suom. Mika Kivimäki). Koulukino on tuottanut elokuvasta 4.-7. –luokille suunnatun oppimateriaalin, jonka avulla kauhugenreä voi käsitellä. Oppimateriaalissa pureudutaan aiheeseen monista näkökulmista käsin – oppimateriaalissa käsiteltäviä teemoja ovat

esimerkiksi: animaatio, gotiikka, kauhu, pelko, pelon voittaminen, rohkeus, onnelliset loput, taikausko, ikärajat. Käytän elokuvasta tästä eteenpäin alkuperäistä nimeä *Coraline*.

Elokuvan päähenkilö on 11-vuotias Coraline Jones, joka on juuri muuttanut äitinsä ja isänsä kanssa uudelle paikkakunnalle suureen taloon. Tuntien itsensä yksinäiseksi Coraline tutkii uutta ympäristöään ja löytää talosta salaisen oven, jonka toiselta puolelta hän löytää samanlaisen maailman kuin omansa, ainoastaan paremman. Jopa hänen vanhempansa ovat toisessa maailmassa paljon mukavampia ja antavat Coralinelle jakamattoman huomionsa. Omituista heissä on ainoastaan se, että heillä on silmien tilalla napit. Vähitellen Coralinelle paljastuu Toisen äidin kavalat juonet ja hänen täytyy käyttää kaikki rohkeutensa ja neuvokkuutensa päästäkseen takaisin kotiin ja pelastaakseen oikean perheensä. Yksi elokuvan keskeisistä teemoista onkin omien pelkojen voittaminen.

Coralinen tarina sai alkunsa kun kirjailija Neil Gaimanin tytär oli 4–5 -vuotias ja halusi kuulla tarinoita työstä jonka äidin ilkeä noita on kaapannut ja ottanut tämän paikan. Gaiman ei löytänyt mistään sen kaltaisia kirjoja, joten hän päätti kirjoittaa tarinan itse. Tärkeimmät tarinansa ainekset hän sai tyttärensä mielikuvituksen lisäksi omista lapsuuden peloistaan. Kirjailija myös ”testasi” tarinaansa lukemalla sitä iltasaduksi tyttärelleen. Hän on kertonut halunneensa kirjoittaa kirjan rohkeudesta sekä siitä, miten ihmiset jotka rakastavat eivät aina suo rakkailleen täyttä huomiotaan ja ne jotka huomioivat ylenpalttisesti eivät välttämättä rakasta terveimmällä mahdollisella tavalla. (*Coraline – Production notes*, 4–5) Näin tarinassa yhdistyy perinteiselle sadulle ominainen lopetus ja varoitustarinan kaava sekä kauhulle tyypillinen tabuaiheiden ja vaiettujen pelkojen esiintuominen.

Kirja ilmestyi Yhdysvalloissa vuonna 2002 ja siitä tuli bestseller sekä koulujen vakiolukemistoa (*Coraline – Production notes*, 5). Sekä kirja että elokuva on sidottu lapsen näkökulmaan. Gaiman on itse sanonut ”Olen halunnut kirjoittaa lapsille siitä asti kun itse olin lapsi. Kun luin aikuisten kirjoittamia kirjoja ajattelin, miten olet voinut unohtaa millaista oli olla lapsi?” (Alhroth, 2003). Myös

suomalaisissa kouluissa kirjan suomennettu laitos on otettu kouluihin luettavaksi sekä ala- että yläkouluissa.

Elokuvan suunnittelu alkoi jo ennen kirjan julkaisemista, kun Gaiman lähetti käsikirjoituksen ihailemalleen elokuvatekijälle Henry Selickille. Koska Gaiman oli tiiviisti mukana myös elokuvan tekoprosessissa, elokuvan voi katsoa toteuttavan kirjailijan visiota suhteellisen tarkasti (*Production notes*, 6.) Ohjaaja Henry Selick tunnetaan erityisesti animaatioelokuvasta *Painajainen ennen joulua* (*Nightmare Before Christmas*, 1993), jonka tummat sävyt ja goottilaisen kauhun elementit esiintyvät myös *Coralinessa*.

Coralinen tematiikassa tiivistyvät sekä kauhu- että lastenelokuvalle tyypilliset elementit. Jukka Sihvonen (1987, 100–102) on todennut, että siinä missä kauhuelokuva käsittelee ihmisen, luonnon ja kulttuurin suhdetta symbolismin keinoin, lastenelokuva lähestyy samaa aihetta maanläheisemmin. Kun monissa lastenelokuvis- sa on kyse äitinsä kadottaneesta lapsesta, on kauhuelokuvan keski- össä usein puoliolento luonnon ja kulttuurin välillä, hirviö on kuin äidistään erotettu lapsi. Kauhuelokuva aiheuttaa pelon tunteita tuntemattoman edessä, kun taas lastenelokuva osoittaa että paluu on mahdollinen. *Coraline* esiintyy vanhempansa ja kotinsa menettävä lapsi, joka teoillaan saa/ansaitsee perheensä takaisin. Toinen maailma edustaa välitilaa, uhkaavaa toiseutta, joka vie pois yhteiskunta- järjestyksestä ja kulttuurin piiristä.

Lapsen näkökulmasta kerrottu kauhukertomus kietoutuu lapsen ja vanhemman, erityisesti äidin ja tyttären välisiin ristiriitoihin. *Coralinen* toteutunut painajainen on äidin menetys ja hylkääminen, lopulta äidin muuttuminen hirviöksi. Toisaalta myös vanhemmat voivat heijastaa elokuvaan pelkojaan, muuttumista lapsensa silmissä hirviöiksi. *Coraline* sai Suomen ensi-iltansa kesäkuussa 2009 ja Koulukinin oppimateriaali ¹ julkaistiin Koulukinin www-sivuilla elokuussa 2009.

Oppimateriaali on laadittu kasvattajia varten ja se tarjoaa lähinnä opettajalle taustatietoa kauhuelokuvan genrestä ja vinkkejä lähemmin aiheeseen tutustumiseen. Kun opettaja on katsonut elokuvan yhdessä oppilaiden kanssa, hän voi käyttää itselleen sopivia

osioita ja tehtäviä elokuvakokemuksen purkamiseen. Oppimateriaali kannustaa määrittelemään kauhuelokuvaa ja pohtimaan sille tyypillisiä piirteitä sekä keskustelemaan omista kokemuksista kauhuelokuvan parissa. Oppimateriaalin tehtävissä oppilaita esimerkiksi kannustetaan pohtimaan kauhuelokuvan keinoja ja vaikutuksia ja keksimään omia jännitys- ja kauhutarinoita.

Yhden elokuvan kautta voidaan näin nostaa esille pelottaviakin kokemuksia ja käsitellä niitä turvallisesti. Kauhuelokuvan esteettisten keinojen esiin nostaminen ja pohtiminen tuovat esiin kauhuelokuvan rakennetun fiktioluonteeseen ja auttaa ymmärtämään kauhuelokuvaa yhtenä elokuvataiteen lajityyppinä jonka vaikutukset perustuvat tietyille vakiintuneille tehokeinoille. Keskustelun ja pohtimisen lisäksi oppimateriaali kannustaa purkamaan elokuvakokemusta toiminnallisten tehtävien avulla ja ilmaisemaan elokuvan herättämiä ajatuksia esimerkiksi piirtämällä. Näin toimitaan oppimateriaalin tehtävässä *Pelon kuva*:

”Miten pelkoa voisi kuvata? Maalatkaa tai piirtäkää pelkoon liittyviä kuvia. Käyttäkää hiiltä, lyijykynää tai peitevärejä. Miettikää, mitkä värit sopisivat maalaukseenne. Kokeilkaa esim. pelkääseen mustaa,

valkoista ja punaista väriä. Tai millaisen valokuvan ottaisitte aiheesta pelko? Tai leikatkaa valitsemanne liittyvä kuva lehdistä ja liimatkaa se paperille. Jatkaa kuvaa peiteväreillä niin, että saatte siitä mahdollisimman pelottavan.”

Oppimateriaalissa *Coraline* liitetään kauhugenren lisäksi fantasiaan ja satuperinteeseen ja tämä auttaa ymmärtämään tarinaa laajemmassa kontekstissa. Oppilaita johdatetaan vertaamaan elokuvaa ja sen kerrontaa näkemiinsä ja lukemiinsa fantasia- ja satukirjoihin ja elokuvaan. Oppimateriaalissakin korostetaan elokuvan satukaaavan ja erityisesti onnellisen lopun tärkeyttä. Huolimatta lapsihenkilöön kohdistuvasta uhasta ja vaarasta loppu on onnellinen ja päähenkilö, johon lapsikatsoja samastuu, voittaa pelkonsa ja sitä kautta pahan.

Oppimateriaali sisältää myös animaatiotekniikkaa käsittelevän osuuden, jolla on merkitystä elokuvan sisältöä, teemoja ja pelotta-

via elementtejä käsiteltäessä. Elokuvatekniikan ja elokuvan toteutuksen mekanismien ymmärtäminen auttaa asettamaan myös elokuvan tarinan kontekstiinsa ja käsittelemään sitä.

Ikärajat aiheuttavat myös koululaisten keskuudessa kysymyksiä. Oppilaat saattavat purnata ikärajoista ja uhmata niitä, joten ikärajojen ja niiden perusteluiden käsittely olisi koulussakin tärkeä osa elokuvakasvatusta. *Coraline*-elokuvan ikärajaksi asetettiin 7 (päätös annettu 22.1.2009) ja se herätti jonkin verran keskustelua. Muun muassa Valtion elokuvatarkastamolle tuli palautetta liian alhaisesta ikärajasta.

Oppimateriaalin ikäraja-liite sisältää myös tehtäviä ja harjoitteita elokuvan työstämisen avuksi ja ikärajakysymysten selventämiseksi. Materiaali muun muassa ohjeistaa opettajaa pohtimaan oppilaiden kanssa ikärajoja ja niiden merkitystä sekä antaa tietoa lainsäädännöstä.² Kokonaisuudessaan oppimateriaali pyrkii antamaan opettajalle välineitä käsitellä kauhuelokuvaa ja sen elementtejä oppilaiden kanssa ja myös heidän näkökulmastaan ja toisaalta muistuttaa ikärajojen merkityksestä ja turvallisesta elokuvakasvatuksesta.

Lapset kauhuelokuvan tekijöinä

Ainoa tapani vapautua peloistani on tehdä niistä elokuvia. – Alfred Hitchcock

Kauhu on suosittu genre monissa koulujen ja kerhojen elokuvakasvatusprojekteissa, joissa lapset itse pääsevät kokeilemaan elokuvan tekoa. Näyttäisikin siltä, että oppilaat itse toteuttavat mielellään kauhuelokuviksi luokiteltavia fiktioita opettajien eriävistä mielipiteistä huolimatta. Joissakin kouluissa kauhuelokuvien tekeminen on jopa kokonaan kielletty. Mediakasvatusta toteuttava opettaja saattaa siis yllättyä ja pelästyäkin huomattessaan että suhteellisen usein lapset kouluissa ja mediakerhoissa haluavat tehdä kauhuelokuvan. Esimerkiksi Suolahdella toimiva lasten mediakerhon syksyn 2007 ensimmäiseksi projektiksi kerholaiset valitsivat oman

kauhuelokuvan ”Hornetin” tekemisen. Myös kauhuelokuvafestivaali Iik! on esittänyt lasten tekemiä kauhuelokuvia *Kauhua kaka-roille* – nimikkeellä.

Oppilaiden kauhuelokuvat ovat usein splatter-pätkiä, joissa veritehosteet ja toiminta ovat juonta tärkeämpiä. Kauhuelementit eivät kuitenkaan rajoitu veriroiskeeseen käsikirjoituksen kustannuksella, vaan koululaisten kauhuelokuvista löytyy hyvinkin monimutkaisia juonikudelmia ja hienoviritteisimpiä aavetarinoita. Tällaisesta hyvä esimerkki on Sodankylän Torvisen koulu 5.-6.-luokan oppilaiden opettajansa Jussi Keskitalon ohjauksessa tekemä kummitustaloelokuva *Kartano*. Elokuvan työryhmästä suurin osa on tyttöjä, splatter-tyylisten kauhuelokuvien toteuttajat taas tuntuvat usein olevan poikia. Yleensäkin kauhun harrastajissa on enemmän poikia kuin tyttöjä. Mielenkiintoista olisikin tarkemmin tutkia miten tyttöjen ja poikien kauhun harrastaminen ja kauhuelokuvat poikkeavat toisistaan.

Kartano-elokuvan päähenkilö on Anna-niminen tyttö, joka saa isoäidiltään kutsun vieraillla tämän kartanossa. Anna lähtee kaverinsa kanssa kartanoon, joka paljastuu varsinaiseksi kummitustaloksi. Kartanossa kummittelevat mummon murhaamat riivatut lapset, joiden kohtalo uhkaa myös tyttösankareita. Elokuva käyttää tehokeinoina kauhuelokuvalla tyypillisiä visuaalisia elementtejä, ääniefektejä ja pahaenteistä tunnelmaa luovaa musiikkia. Myös tapahtumapaikka myötäilee kauhufiktio konventioita. Populaarikulttuurin kauhuelementtien lisäksi elokuvassa työstetään myös lastenperinteeseen kuuluvia kauhutarinoita. Esimerkiksi elokuvan hirviö-mummo muistuttaa lasten suullisen perinteen tyypillisiä hirviöhahmoja, jotka usein ovat lapselle läheisiä ihmisiä, hyvin usein esimerkiksi oma äiti. Tämänkin esimerkin valossa lasten kauhuperinne hyödyntää luovasti kauhuviihteen aineistoa yhdistäen siihen lasten peloista nousevaa suullista perinnettä. Kauhuelokuvien itse tekeminen saattaa siis toimia yhtenä pelkojen kohtaamisen ja käsittelyn menetelmänä. *Kartano*-elokuvassa on myös suullisen perinteen kauhutarinoille tyypillisesti kauhuvaikutusta pehmentävää komiikkaa ja huumoria.

Lasten kauhukulttuuri ei siis tule yksiselitteisesti kauhuelokuvasta ja populaarikulttuurisesta kauhusta vaan kuuluu lasten kulttuuriin ylipäänsä. Kauhutarinat ovat lasten tapa pelkojen kohtaamiseen ja käsittelyyn, mutta ne liittyvät myös yhteisöllisyyteen ja rohkeuden osoittamiseen kaveripiirissä. Tällä tavalla voi toimia myös kauhuelokuvien katsominen. Kauhun käsittelyssä koulussa kannattaakin muistaa, että lasten oma perinne sisältää kauhuelementtejä. Kauhuelokuvan tekeminen toimii myös hyvänä elokuvatekniikoiden harjoituksena, jossa erilaisilla efekteillä, äänillä, valoilla jne. voidaan tehdä kokeiluja.

Rohkeasti kiinni kauhuun

Kauhuelokuva ammentaa aineksensa ihmismielen pimeistä syövereistä ja heijastaa alitajunnan pelkoja valkokankaalle, kauhuelokuva saattaa aiheuttaa pelkotiloja, kauhuelokuva viihdyttää, kiinnostaa ja pelottaa. Muun muassa näistä syistä kauhuelokuva joutuu jatkuvasti arvostelun, ihailun ja moraalipaniikin kohteeksi. Näistä syistä kauhuelokuvalla on myös paikkansa elokuvakasvatuksessa. Opettajien on, huolimatta siitä pitävätkö he kauhuelokuvien katsomisesta tai ei, hyvä jollain tasolla perehtyä kauhukulttuuriin ja kauhukuvastoon pystyäkseen asiallisesti ja hedelmällisesti käsittelemään sitä oppilaidensa kanssa.

Opettajan on myös tärkeää tiedostaa kauhukulttuurin asema lasten kulttuurissa. Kummitusjutut ja kauhutarinat ovat osa lasten omaehtoista kulttuuria todennäköisesti myös ilman populaarikulttuurin vaikutusta. Lasten kauhukulttuuri antaa turvalliset raamit pelon kohtaamisen ja käsittelyyn. Näin kauhuelokuva niveltyy osaksi lasten omaa kulttuuria ja suullista perinnettä. Aikuinen voi myös osoittaa kiinnostusta lasten omaa kulttuuria kohtaan ja antaa lasten tutustuttaa myös omaan kauhukulttuuriinsa.

Kauhuelokuvan käsittely koulussa ei siis rajoitu pelkästään yhden elokuvan lajityypin tutkimiseen vaan lasten oman kulttuurin eri puolien ymmärtämiseen lasten omista lähtökohdista käsin. Elo-

kuvakasvatuksessa kauhuelokuvaa voidaan käsitellä joko kauhukuvastoon tutustumalla ikärajojen sallimissa puitteissa, keskustellen yhdessä oppilaiden kanssa tai erilaisia harjoitteita tehden. Elokuvan käsittelyn ja analyysin lisäksi kauhuelokuvaa voi työstää myös elokuvia itse tekemällä. Näin voidaan myös hyödyntää yleensä oppilaista itsestään lähtevä innostus kauhukuvastolla leikkimiseen sen sijaan että se kiellettäisiin tai sitä paheksuttaisiin. On hyvä muistaa, että lasten itse tekemät kauhuelokuvat eivät yksinomaan heijasta populaariviihdettä vaan ovat osa lastenkulttuurin perinnettä. Itse tehtyjä elokuvia purkamalla päästään myös hyvin käsiksi kauhukuvastoon useista eri näkökulmista.

VIITTEET

¹ Oppimateriaalin voi ladata kokonaisuudessaan osoitteesta <http://www.koulukino.fi/uploads/material/Coraline.pdf>

² Ikärajaluookitusten perusteista löytyy tietoa Valtion elokuvatarkastamon www-sivuilta http://www.vet.fi/elokuvat_ikarajaluokitus.php

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Alhroth, Jussi (2003): ”Mies myyttien ja satujen sydämessä” Helsingin sanomat 6.20. 2003 <http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Mies+myyttien+ja+satujen+syd%C3%A4mess%C3%A4/HS20031006SI1KU017nu>

Alanen, Antti & Alanen, Asko (1985): *Musta peili. Kauhuelokuvan kehitys Prahan ylioppilaasta Poltergeistiin*. Helsinki: Suomen elokuva-arkisto, Valtion painatuskeskus.

Bacon, Henry (2010): *Väkivallan lumo. Elokuvaväkivallan kauheus ja viihdyttävyyys*. Helsinki: Like.

Bacon, Henry (2004): *Audiovisuaalisen kerronnan teoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Colavito, Jason (2008): *Knowing Fear. Science, Knowledge and the Development of the Horror Genre*. London: McFarland.

Coraline – Production Notes, 2008: LAIKA Production.

Feilitzen von, Cecilia (2009): *Influences of Mediated Violence. A Brief Research Summary*. Nordicom. University of Gothenburg.

Martsola, Riitta & Mäkelä-Rönholm, Minna (2006): *Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumatilta*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Niiniranta, Tuula & Lind, Anne (2009): *Coraline ja toinen todellisuus. Koulukinon elokuvakasvatusoppimateriaali*. <http://www.koulukino.fi/uploads/material/Coraline.pdf>. Tuottaja: Marjo Kovanen.

- Nuutila, Minna (2000): *Kiehtova kauhu koululaisten suullisessa perinteessä*. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Kulttuurien tutkimuksen laitos, folkloristiikka.
- Paloheimo, Matti (2003): *Seksiä ja väkivaltaa. Kysymyksiä elokuvatarkastajalle*. Helsinki: Like.
- Penner, Jonathan & Schneider Steven Jay (2008): *Horror Cinema*. Köln: Taschen.
- Sihvonen, Jukka (1987): *Kuviteltuja lapsia. Suomalaisen lastenelokuvan lapsikuvasta*. Helsinki: Suomen elokuva-arkisto.
- Sjögren, Olle (1989): ”Kirottu kynnyks. Kauhuelokuva modernina siirtymäriittinä.” Teoksessa *Uhka silmälle. 7 esseetä kauhun katsomisesta ja videohysteriasta*. Tilda Maria Forselius & Seppo Luoma-Keturi (toim.). Helsinki: Like.
- Twitchell, James B (1985): *Dreadful Pleasures. An Anatomy of Modern Horror*. New York: Oxford University Press.
- Viande d'origin Français (New French Horror)* (2009): Ohjaus: Xavier Sayanoff ja Tristan Schulmann. Dokumentti, 55 min.